

Innholdsfortegnelse

1	Sammendrag av utvalgets vurderinger.....	2
2	Bakgrunn og mandatforståelse.....	2
2.1	Utvalgets arbeidsform og bakgrunnsdokumentasjon.....	3
2.2	Forståelse av mandatet.....	3
3	Fremtidens TMU.....	5
3.1	Nytt museumsbygg – nytt museum.....	5
3.2	Museet som UiTs primære formidlingsarena.....	6
3.3	Samhandling mellom overlappende fagmiljø	7
4	Kulturkvartalet i Tromsø.....	8
4.1	Etableringen av et kulturkvartal i Tromsø	8
5	Styrking av de utøvende kunstfagene	9
5.1	Organisering av Kunstfak	9
5.2	Avsluttende kommentar	12

1 Sammendrag av utvalgets vurderinger

Utvalget har i denne rapporten ønsket å fremme en overordnet visjon knyttet til utviklingen av det nye universitetsmuseet. Det nye universitetsmuseet bør, både som samfunnsaktør og byggverk, være definerende for regionen, landsdelen og nasjonen i lang tid fremover. Det må planlegges for et publikum som i større grad enn tidligere forventer mer medvirkning og deltakelse, samt et samfunn som stadig endres og påvirkes av ulike medier, teknologi og globalisering. Universitetsmuseet må i dette bildet ta plass som kunnskapsformidler, samfunnsaktør og arena for debatt og dialog. Museet må utvikle sin rolle som både inkluderende og demokratiserende, og samtidig kunne påta seg enda flere roller enn i dag. Dette legger store føringer for fleksible og strategiske løsninger, både bygningsmessig og organisatorisk.

Utvalget har med bakgrunn i denne overordnede visjonen fremhevet tre områder i rapporten:

1. Visjon for framtidens universitetsmuseum
2. Det nye kulturkvartalet i sentrum
3. Styrking av de utøvende kunstfagene ved UiT

Utvalget mener at visjonen for fremtidens universitetsmuseum ligger sterkt knyttet til det nye bygget. Et nytt museum i sentrum gir store muligheter for bred og nyskapende formidlingsaktivitet. I dette er arkitekturen til det nye bygget helt sentral – arkitekturen definerer formidlingsarenaen samtidig som den skal være attraksjon i seg selv. Utvalget har sett det som avgjørende at universitetsmuseet i fremtiden er en sentral formidlingsarena for hele bredden ved UiT, og bidragsytende til å styrke det arktiske fokuset ved universitetet og i Tromsø. Utvalget anbefaler også i den forbindelse at universitetsmuseets navn endres til Det arktiske universitetsmuseum for å framheve tilknytningen ytterligere til universitetet og regionen.

Dernest har utvalget ønsket å løfte fram viktigheten av det nye kulturkvartalet i sentrum. Dette vil være sentral del av byutviklingen for Tromsø kommune, og kunne bli et sentrum for skapende kultur- og kunstvirksomhet som skal prege hele landsdelen. Kulturkvartalet vil skape nye muligheter for samarbeid mellom institusjonene som er representert der som må utnyttes godt. Utvalget framhever at både TMU vil være en viktig part i dette, og at museet må være en deltagende aktør, drivkraft og arena for samhandling. Utvalget påpeker viktigheten av å forstå universitetsmuseet som et framtidig interaktivt og fleksibelt museum i tråd med utviklingen av internasjonal museumsvirksomhet.

Til sist ser utvalget det som helt essensielt at de utøvende kunstfagene ved UiT styrkes. Dette omhandler både kunstfagenes nye plass og betydning som del av kulturkvartalet, samt deres evne til å sette dagsorden både lokalt, nasjonalt og internasjonalt innen kunstfeltet. Kunstutdanningene ved UiT bør være internasjonalt attraktive, og Arktis bør være i fokus.

Utvalget understreker at for å kunne realisere det framtidige universitetsmuseets formidlingspotensiale og styrke de utøvende kunstfagene, må UiT ta et overordnet ansvar for visjon og implementering. Det vil i rapporten fremkomme konkrete anbefalinger fra utvalget innenfor alle de tre overnevnte områdene.

2 Bakgrunn og mandatforståelse

Universitetsstyret vedtok i juni 2017 i sak S 29/2017 at muligheten for å slå sammen Det kunstfaglige fakultet (Kunsthøgskolen) og Tromsø Museum – Universitetsmuseet (TMU) skulle utredes. Samtidig ble det vedtatt at dersom utredningen skulle vise at en organisering med TMU ikke synes hensiktsmessig skulle Kunsthøgskolen samorganiseres med Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning (HSL). Det ble satt sammen et utvalg bestående av eksterne ledere og interne medlemmer fra de to fakultet og universitetsmuseet. I sitt arbeid klarte ikke gruppen å identifisere klare fordeler ved sammenslåing

mellom Kunstfak og HSL eller Kunstfak og TMU. Arbeidsgruppen konkluderte med at en sammenslåing med HSL gir færre ulemper enn en sammenslåing med TMU.

Universitetsstyret vedtok derfor i sak S 58/17 at et eksternt utvalg skulle gjøre en videre utredning av de faglige og strategiske mulighetene som kan ligge i en nærmere integrasjon av fagmiljøer og virksomhet ved dagens Kunstfak og TMU. Denne mulighetsstudien skulle også utrede universitetsmuseets plass og funksjon ved UiT, særlig med tanke på et nytt museumsbygg i sentrum med nærhet til Kunstakademiet, Hålogaland teater, det planlagte Klangens hus (med Musikkonservatoriet), Polaria, Tromsø Kunstforening, forskningsinstitusjonen Framsenteret og Nordnorsk Kunstmuseum.

På bakgrunn av universitetsstyrets vedtak oppnevnte rektor følgende medlemmer til arbeidsgruppen:

Inger Buresund (leder), Teatersjef Hålogaland Teater
Ole Gustavsen, Rektor, Arkitektur og designhøgskolen
Sissel Guttormsen, Direktør, Rockheim - det nasjonale museet for populærmusikk
Ørjan Hattrem, Universitetslektor v/Nord Universitet
Jérémie McGowan, Direktør, Nordnorsk Kunstmuseum
Reidar Andersen, Museumsdirektør, NTNU Vitenskapsmuseet
Meera Manjit Kaur, Mastergradsstudent, Oslo Met
Katarina Pierre, Museichef, Bildmuseet v/Umeå Universitet

Utvalgets sekretariat har bestått av seniorrådgiver Julia Holte Sempler og kontorsjef Inger Kaisa Bækø.

Utvalgets rapport oversendes UiT 1. mai 2018.

2.1 Utvalgets arbeidsform og bakgrunnsdokumentasjon

Utvalget har hatt tre arbeidsmøter i Tromsø. Under første samling presenterte rektor mandatet og universitetsledelsens tanker om oppdraget. Også dekan ved Kunstfak og museumsdirektør ved TMU presenterte sine enheter for utvalget, samt tok utvalget på omvisning.

Utvalget har fått tilgang til et stort omfang bakgrunnsdokumentasjon, blant annet de aktuelle universitetsstyresakene, det første utvalgets rapport, strategiplaner, informasjon om TMUs ph.d-kurs *Visualizing your science*, og oversikt over fagmiljø ved TMU og like fagmiljø ved UiT. På bestilling fra utvalget har museumsdirektøren skrevet et notat om planer i og tanker for nytt museumsbygg. Videre har også alle fakulteter blitt bedt om å svare på spørsmål i forbindelse med kartlegging av dagens samarbeid mellom TMU og fakultetene. Både spørsmålene og svarene er tilgjengelig på sak 2018/1884 i ePhorte.

Direktør ved Bildmuseet, Katarina Pierre, har også presentert sitt museum. Bildmuseet er et godt besøkt og internasjonalt anerkjent kunstmuseum tilknyttet Umeå Universitet, hvor det er tett samarbeid mellom museet, kunstnere og forskere ved universitetet. Bildmuseet har ingen egne samlinger. Organisatorisk er Bildmuseet og Kunsthøgskolen ved Umeå Universitet underlagt Humanistisk fakultet mens Arkitekt- og designhøgskolen er underlagt det Teknisk-naturvitenskapelige fakultet. En nylig utredning ved Umeå universitetet foreslår å legge alle kunstutdanningene samlet under Humanistisk fakultetet.

2.2 Forståelse av mandatet

Utvalgets mandat består av tre hovedspørsmål som ønskes nærmere belyst (ePhorte 2016/712-91). Utvalget vil i det følgende gi sin forståelse av oppdraget.

1. Hvordan kan sammenhengen mellom UiTs allmenne forsknings-, utdannings- og formidlingsoppdrag og universitetsmuseets forsknings-, samlings- og formidlingsoppdrag videreutvikles?

For å besvare dette spørsmålet bes utvalget bl.a. om å undersøke:

- *Fordeler og ulemper med dagens sammensetning av faggrupper ved TMU.*
- *Hvilke muligheter ligger det i formidling av fag utenfor TMUs eksisterende portefølje?*
- *Hvilke muligheter ligger det i å utvikle TMU som en arena for innovativ formidling?*
- *Hvilke muligheter gir prosjektering og bygging av et nytt museumsbygg i sentrum av Tromsø?*
- *Hvordan kan TMU få ansvar for studieprogram og emner?*

Utvalget har vurdert TMUs nåværende sammensetning av faggrupper, men sett disse i sammenheng med mandatets punkt 3 (se under). For utvalget handler de resterende spørsmålene om det store bildet i forhold til TMUs framtid som formidlingsarena i et nytt kulturkvartal i sentrum. Utvalget har i tilknytning til dette punktet sett det som sin oppgave å beskrive mulighetene i stort for hva TMU i framtiden skal og kan være. Slik utvalget ser det handler dette i liten grad om strukturell organisering, men i større grad om TMU som formidlingsarena for UiT med fokus på det arktiske perspektivet, samfunnsrollen, utvikling av utstillinger og formidlingstilbud, muligheter ved plasseringen i området og synergier som kan skapes med de rundtliggende institusjonene.

Videre anbefalinger fra utvalget knyttet til denne delen av mandatet er redegjort for i kapittel 3 Fremtidens TMU.

2. Hvordan kan det framtidige forholdet mellom TMU og de skapende og utøvende kunstfagene videreutvikles?

For å besvare dette spørsmålet bes utvalget bl.a. om å undersøke:

- *Hvordan de skapende og utøvende kunstfagene og museet gjensidig kan bidra til å styrke hverandre?*
- *Hvilke muligheter som ligger i en fremtidig samlokalisering av TMU og kunstfagene i Tromsø sentrum?*

Dette leddet i mandatet berører skjæringspunktene mellom TMU og Kunstfak spesielt, og utvalget har sett det som sin oppgave å bidra med vurderinger knyttet til muligheter for styrking av de skapende og utøvende kunstfagene ved UiT. Utvalget har diskutert mulighetene en samlokalisering i sentrum bringer, i form av at TMU og Kunstfak blir naboer i det nye kulturkvartalet. Utvalget har også sett det som sin oppgave å komme med en konkret anbefaling vedrørende organisering av Kunstfak.

Vurderinger og anbefalinger fra utvalget knyttet til denne delen av mandatet er redegjort for i kapittel 5 Styrking av de utøvende kunstfagene.

3. Hvordan kan man legge til rette for en best mulig samlet utvikling av fagmiljøene ved dagens TMU og de nært beslektede fagmiljøene som finnes i andre deler av universitetet?

For å besvare dette spørsmålet bes utvalget bl.a. om å skissere:

- *Aktuelle tiltak for å samordne TMUs kjernevirksomhet (forskning, samling, formidling og forvaltning) og bedre vilkårene for faglig utvikling?*
- *Mulige fysiske samlokaliseringer av fagmiljø?*
- *Aktuelle samorganiseringer/sammenslåinger?*

Utvalget tolker disse spørsmålene som en vurdering av hvorvidt fagmiljø ved TMU bør samorganiseres/samlokaliseres med overlappende fagmiljø andre steder på UiT, og vice versa.

Vurderinger og anbefalinger fra utvalget knyttet til denne delen av mandatet er redegjort for i kapittel 3.3 Samhandling mellom overlappende fagmiljø.

3 Fremtidens TMU

3.1 Nytt museumsbygg – nytt museum

Universitetene har et særskilt nasjonalt ansvar for å «bygge opp, drive og vedlikeholde museer med vitenskapelige samlinger og publikumsutstillinger» ifølge § 1-4 i Lov om universiteter og høyskoler. Dette er universitetsmuseenes samfunnsoppdrag, og TMUs oppdrag ligger spesielt knyttet til å dokumentere, bevare, forske på, samt formidle natur- og kulturarven i nord. Å sikre og forvalte de vitenskapelige samlingene og aktivisere disse gjennom formidling, forskning og undervisning er en viktig del av oppdraget.

Utvalget har i sine diskusjoner presentert en overordnet visjon om det nye universitetsmuseet som definerende for byen, regionen, landsdelen og nasjonen i lang tid framover. Fokus på det arktiske må være gjennomgående og museet må med sin nye plassering i sentrum anerkjennes som både UiTs og Tromsø bys - «Den arktiske hovedstads» museum. For å oppnå dette er det essensielt at TMU skal være en formidlingsarena for *hele* UiT. Videre må det skapes en forståelse av at arkitekturen er helt avgjørende for at museet skal kunne bli en slik formidlingsarena.

Det har den siste tiden vært stor debatt rundt Statsbyggs valg av anbudskonkurranse for byggeprosjektet i stedet for en internasjonal arkitektkonkurranse. Norske arkitekters landsforbund har reagert kraftig, og mener fremgangsmåten forhindrer at det nye museumsbygget kan bli et signalbygg som kan gi samfunnsmessig merverdi og bli det prestisjeprosjektet den nordlige landsdelen fortjener. Dette stiller utvalget seg bak. Utvalget mener byggeplanleggingen hittil har vært for lukket, og at rammene statsbygg har lagt opp til i liten grad vektlegger universitetsmuseet som et offentlig, synlig og definerende bygg i sentrum. Arkitekturen er avgjørende, og det må legges til grunn at bygget skal være en sentral formidlingsarena og attraksjon for byen.

Utvalget har diskutert om navnet Tromsø Museum – Universitetsmuseet i for liten grad tydeliggjør tilhørigheten til UiT Norges arktiske universitet, i tillegg til å være å være lite gjenkjennelig i UiTs strategi *Drivkraft i nord* der nordområdene og det arktiske er i fokus. Om man har en visjon om å være hele UiTs utstillingsarena, samt bygge en merkevare som tydeliggjør fokuset på det arktiske, bør navnet gjenspeile dette.

Utvalget har i den forbindelse diskutert navnealternativet *Norges arktiske universitetsmuseum*. Tanken er at Norges arktiske universitetsmuseum, på samme måte som navnet Tromsø Museum – Universitetsmuseet, skal være et overordnet navn for hele universitetsmuseet. Navnet Norges arktiske universitetsmuseum synliggjør tilknytningen til UiT, framhever det arktiske aspektet i Tromsø, og kan være et springbrett for å promotere både universitetet og byen.

3.1.1 Anbefalinger fra utvalget

- Utvalget anbefaler ledelsen ved UiT å sikre at prosessen for nytt museumsbygg ivaretas på en slik måte at visjonen for og samfunnsrollen til det nye museet kan møtes
- Utvalget anbefaler ledelsen å be om arkitektkonkurranse for å optimalisere potensialet til bygget og måloppnåelsen for UiT og Tromsø kommune
- Utvalget anbefaler at TMU endrer navn til Norges arktiske universitetsmuseum.

3.2 Museet som UiTs primære formidlingsarena

Museers virkeområde omtales ofte som «de fire F-er»: formidling, forskning, forvaltning og fornying. Museer skal formidle kunnskap til allmennheten gjennom utstillinger, arrangement osv, drive kunnskapsutvikling gjennom forskning, forvalte natur- og kulturhistoriske samlinger, samt stadig aktualisere sine utstillinger, samlinger og forskning for å være en aktiv samfunnsaktør.

Utvalget har i sitt arbeid valgt å fokusere på formidlings F-en og anbefaler at denne F-en settes høyere på dagsorden. Det understrekes imidlertid at dette ikke skal være på bekostning av de andre områdene. Universitetsmuseet skal fortsatt drive forskning innen natur- og kulturvitenskap, ta vare på og forvalte de natur- og kulturhistoriske samlingene, samt ha en aktiv samfunnsrolle gjennom stadig å aktualisere sin forskning og sine samlinger. Det er likevel utvalgets oppfatning at det er arbeidet som knytter seg til formidlingsdelen som må styrkes for at visjonen om fremtidens museum, slik utvalget har beskrevet det, skal kunne fylles. Formidling har mange uttrykksformer på et museum, og nye lokaler i sentrum gir store muligheter for å gjøre universitetsmuseet til den mest sentrale formidlingsarenaen ved UiT.

St.meld. nr 15 *Tingenes tale – Universitetsmuseene* slår fast at universitetene som eiere har det overordnede ansvaret for universitetsmuseene, men at det er en tendens til at universitetene har vist en svak interesse av å bruke universitetsmuseene som hele institusjonens utstillingsvindu. Utvalget mener derfor at en satsing på å styrke formidlingsoppdraget til museet, også innebærer en satsing på å styrke formidlingsoppdraget til UiT generelt.

Av generelle tiltak for å øke satsingen på formidlingsaktiviteter har utvalget diskutert flere muligheter. Overordnet anbefaler utvalget at området formidling styrkes og synliggjøres ved UiT både gjennom synlige ansvarslinjer og tildeling av ressurser. For eksempel kan en slik satsing synliggjøres gjennom at en av prorektorene får ansvarsområdet formidling i sin portefølje, samt at det opprettes et strategisk utvalg på feltet. Videre bør det avsettes strategiske midler til utvalgte formidlingsprosjekter ved UiT generelt og universitetsmuseet spesielt.

Utvalget ser det som helt nødvendig at universitetsmuseet får et klart mandat fra universitetsledelsen når det gjelder å synliggjøre en tydelig formidlingsprofil. Dersom universitetsmuseet i praksis skal kunne operere som hele universitetets utstillings- og formidlingsarena må dette forankres i universitetsstyret, og det må avsettes tilstrekkelig med ressurser til at et slik oppdrag i praksis kan oppfylles.

Som nevnt tidligere kommer formidling ved et museum til uttrykk i mange former. Utstillinger er kun én form. Men for å kunne oppnå visjonen om å være UiTs utstillingsvindu mener utvalget at det i det nye museumsbygget i større grad må legges til rette for muligheten for skiftende utstillinger fra alle fagmiljø ved UiT. Utvalget har diskutert om et alternativ er å ha et «UiT-område» i museet slik NTNU Vitenskapsmuseet har laget for NTNU. Erfaringene herfra viser at stadig flere miljø ved NTNU benytter seg av Vitenskapsmuseet som sin formidlingsarena. For å muliggjøre større bruk av universitetsmuseet som utstillingsarena for alle fagmiljø må det sikres at museet både har midler og kompetanse til å håndtere dette.

Det er i planene til det nye museet lagt opp til å ha åpne/tilgjengelige magasin for publikum. Hvordan dette skal løses er ennå ikke fastsatt.¹ Utvalget ser dette som en stor mulighet for å gi publikum enda

¹ Det eksisterer flere gode «forbilder» som f.eks Glasgow Museums Resource Centre (<https://www.glasgowlife.org.uk/museums/venues/glasgow-museums-resource-centre>) med en formidlingsidé som kan tjene som inspirasjon.

større kunnskap om den arktiske natur- og kulturarv i tråd med utvalgets fokus på å styrke formidlingsoppdraget.

Det anbefales videre at universitetet utreder muligheten for peer review-utstillinger som et grep for å styrke formidlingsoppdraget, hvor spesialister på feltet fagfellevurderer utstillinger som produseres. Dette vil være et innovativt grep, og det finnes eksempler på dette i utlandet, blant annet i Århus, Danmark.

3.2.1 Anbefalinger fra utvalget

- Museet må gis et tydelig mandat knyttet til formidlingsoppdraget, og det må avsettes ressurser som sikrer at dette mandatet kan oppfylles
- Det bør vurderes å synliggjøre formidlingsområdet gjennom at en av prorektorene får dette i sin portefølje
- Det anbefales å avsette strategiske midler til utvalgte formidlingsprosjekter ved UiT generelt og TMU spesielt
- Det strategiske arbeidet knyttet til formidling bør styrkes gjennom å sikre samhandling og synlighet av relevante aktører (for eksempel et strategisk formidlingsutvalg), og museet bør være en sentral del av dette
- Det bør vurderes å avsette relativt stort område i det nye bygget til å ha skiftende utstillinger fra alle fagmiljø ved UiT
- Mulighetene for åpne/tilgjengelige magasin må vurderes som en sentral mulighet for å styrke tilgjengeligheten av den arktiske natur- og kulturarv, både i formidlings- og undervisningsøyemed
- Peer review-utstillinger bør utredes

3.3 Samhandling mellom overlappende fagmiljø

TMU har i dag en faggruppesammensetning som ikke avviker fra hva som finnes ved de øvrige universitetsmuseer. Denne har ansvar for både natur- og kulturhistoriske samlinger, samt tilgjengeliggjøring, forskning og formidling tilknyttet disse. TMU har relativt små forskergrupper innen sine spesifikke ansvarsområder, men har en betydelig forskningsaktivitet (blant annet vist gjennom publikasjonspoeng for 2017) og har vist å være svært konkurransedyktig når det gjelder konkurranse om midler fra forskningsrådet. Dette indikerer at TMU har faggrupper av høy faglig kvalitet og relevans.

Utvalget har i løpet av sine diskusjoner berørt problemstillingen med nært beslektete fagmiljø ved TMU og andre fakultet ved UiT, og ser at det finnes overlapp innen blant annet biologi-, arkeologi-, geologi-, polarhistorie og samisk kulturvitenskap-miljøene. Utvalget anser imidlertid at grepet som må gjøres for å nå visjonen for det nye universitetsmuseet per nå er større enn en vurdering av sammenslåing av overlappende fagmiljø, og det synes derfor ikke å være påtrengende nødvendig å gjøre organisatoriske endringer innen fagorganiseringen. Svarene fra fakultetene viser også at det foregår mye samarbeid mellom ulike fagmiljøer, både når det kommer til formidling, forskning og noe utdanning. Dette synes imidlertid ikke å være systematisert og det bør vurderes om noe av det skal settes mer i system.

Utvalget ønsker ikke derfor å komme med anbefalinger om sammenslåing av fagmiljø, dette bør eventuelt sees nærmere på av en intern gruppe når det overordnede mandatet for det nye museet er landet.

Når det gjelder undervisningsaktivitet ser utvalget det som nødvendig at museet i større grad enn i dag benyttes i undervisnings- og praksisøyemed. Tilbakemeldingene fra fakultetene viser at dette forekommer fra tid til annen, men ikke i en systematisk form, og det blir derfor både adhoc- og individbasert.

Universitetsmuseet bør i større grad benyttes som undervisningsarena for hele bredden av fagfelt ved universitetet. Det nye universitetsmuseet bør utvikles til å bli en arena der studenter opplever tverrfaglig læring og utfordres til kritisk tenkning. Museet må være en dynamisk arena for aktiv undervisning, eksperimentering og studentdrevet kunnskapsproduksjon. Med mer tilgjengelige magasiner og utstillingsområder anser utvalget det som svært sannsynlig at dette er en aktivitet som naturlig vil øke. Det må imidlertid også gjøres en systematisk innsats for at denne aktiviteten skal økes, og for at universitetsmuseet i framtiden også skal bli en sentral arena i studentenes læringsbane.

Tiltak som er diskutert av utvalget har knyttet seg til muligheten for at museet i større grad deltar i utvalg der utdanningsstrategiske saker diskuteres. Det er videre nødvendig å synliggjøre museets rolle som både undervisningsarena og praksisarena for studenter i ulike studieløp, og det bør utredes hvorvidt det kan inngås faste avtaler for praksisopphold og internships ved utvalgte utdanninger. Universitetsmuseet har en viktig rolle i utviklingen av nye studietilbud der tverrfaglighet er sentralt.

Gjennom sine diskusjoner om fagmiljø og samarbeid med fakulteter, har utvalget diskutert områder der det kan være behov for ulike former for studietilbud som per i dag ikke finnes i Nord-Norge. Forslagene er tverrfaglige, der også universitetsmuseet vil kunne bidra. Utvalget ser det imidlertid ikke som nødvendig at museet per i dag skal drive utdanninger selv gjennom å ha eksamensrett. Dette vil etter utvalgets oppfatning potensielt kunne ta fokuset bort fra den økende formidlingsaktiviteten som ansees som det mest nødvendige tiltaket for museets framtid. Det er imidlertid viktig at det sees på muligheten for at museet er sterkere bidragsytende innenfor både eksisterende og eventuelt nye studietilbud.

Følgende områder har vært diskutert:

- studietilbud i produksjonsmetoder innen kunst og kultur
- tverrfaglig studietilbud i formidling
- tverrfaglig studietilbud innen kunsthøgskole/humanistiske fag med fokus på det arktiske (nærmere beskrevet i kapittel 5)

3.3.1 Anbefalinger fra utvalget

- Samarbeidet mellom fagmiljø om formidling og forskning bør systematiseres
- Museet bør ta en mer aktiv rolle i ulike utdanningsstrategiske prosjekt og utvalg
- Utrede mer systematiske ordninger for at museet i større grad kan fungere som praksis- og undervisningsarena for studenter
- Utdanningssamarbeidet bør styrkes mellom direkte overlappende fagmiljø
- Det bør vurderes om det kan være behov for nye tverrfaglige studietilbud innenfor noen av områdene nevnt over der museet også er sterkt bidragsytende

4 Kulturkvartalet i Tromsø

4.1 Etableringen av et kulturkvartal i Tromsø

Etableringen av et kulturkvartal i sentrum fører til at TMU blir plassert i umiddelbar nærhet til Kunstakademiet, Hålogaland teater, det planlagte Klangens hus (med Musikkonservatoriet), Polaria, Tromsø Kunstforening, forskningsinstitusjonen Framsenteret og Nordnorsk Kunstmuseum. Dette kan og vil skape store muligheter for nye samhandlingsarenaer for museet og UiT.

Bildmuseet i Umeå er et eksempel på hvordan geografisk nærhet til andre enheter kan skape ringvirkninger. Det er tett samarbeid mellom museet, kunstnere og forskere ved kunsthøgskolen og arkitekt- og designhøgskolen, og det er utviklet et kunstnerisk campus der kunstutdanningene er samlet

på ett sted. Dette har skapt muligheter for samarbeid knyttet til gjesteforelesninger, praksis for studenter på museet og lignende.

I tråd med dette eksempelet anser ikke utvalget samorganisering som en forutsetning for å få til et godt samarbeid mellom de aktører som har en plass i det kunstneriske kvartalet. Her vil det være aktører fra ulike deler av kunst- og kulturverden, og slik utvalget ser det er det nødvendig å skape gode og systematiske samhandlingsarenaer, uavhengig av organisatorisk tilhørighet, for de enheter som er lokalisert i kvartalet. Det vil også være helt nødvendig at Tromsø kommune har en sentral plass i utviklingen og etableringen av et slikt kvartal, da dette først og fremst handler om byutvikling, og om å få ulike aktører til å utvikle spennende og fremtidsrettede prosjekter for både byens og landsdelens befolkning.

Slik utvalget ser det er det flere tiltak som kan igangsettes. Det kan for eksempel etableres et fast samarbeidsforum for de aktører som er lokalisert i kvartalet, inkludert Tromsø kommune. Det kan også vurderes om det skal legges til rette for å igangsette jevnlig samarbeidsprosjekter som gir seg uttrykk gjennom utstillinger, konserter, teateroppsetninger o.l.

4.1.1 Anbefalinger fra utvalget

- Det bør vurderes å etablere et forum for de aktører som utgjør sammensetningen av kulturkvartalet
- Det bør legges til rette for samhandlingsprosjekter som skal komme både institusjonene og Tromsøs befolkning til gode
- Tromsø kommune bør ha en aktiv del og rolle i etableringen og utviklingen at et slik kulturkvartal

5 Styrking av de utøvende kunstfagene

Del to av mandatet ber utvalget vurdere hvordan det fremtidige forholdet mellom TMU og de skapende og utøvende kunstfagene kan videreutvikles. Som inngang til dette spørsmålet har utvalgets primære fokus vært å se på hvordan *kunstfagene* kan styrkes, både når det kommer å ta en sentral plass med lokalisering i det nye kulturkvartalet og gjennom hensiktsmessig organisatorisk tilhørighet ved UiT. Kunstfak beskriver selv sitt viktigste suksesskriterium som å gjøre seg gjeldende, bli lagt merke til og være med på å sette dagsorden innenfor kunstfeltet - lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt. Utvalget ser det som en del av sin oppgave å synliggjøre hvordan UiT best kan legge til rette for at dette oppnås.

Når det gjelder lokaliseringen av kunstakademiet, og for fremtiden også musikkonservatoriet, i det nye kulturkvartalet, er mulighetsrommet knyttet til dette godt beskrevet i kapittel 4. Samarbeidet mellom TMU og Kunstfak må styrkes med spesielt fokus på å utvikle et slik fremtidig kvartal. UiTs ledelse må ha en aktiv rolle i å videreutvikle dette samarbeidet i tråd med en visjon om hva man ønsker å få ut av et fremtidig kulturkvartal i sentrum. Utvalget kan ikke se at spørsmålet om organisering legger noen begrensning på disse mulighetene, og det er helt nødvendig at det legges til rette for at disse mulighetene kan realiseres uavhengig av Kunstfaks organisatoriske tilhørighet.

5.1 Organisering av Kunstfak

Når det gjelder organisering har utvalget sett seg nødt til også å forholde seg til begge alternativer som er presentert for Kunstfaks fremtidige organisering; Samorganisering med TMU eller samorganisering med HSL-fakultetet. Utvalget har satt seg inn i bakgrunnsdokumentene der det redegjøres for muligheter og begrensninger ved de ulike alternativene, og utvalget vil i det videre presentere sine vurderinger av disse.

Kunstfak og TMU

Hva gjelder forsknings- og utdanningsaktivitet kan ikke utvalget se at TMU og Kunstfak har overlappende virksomhet. Overlappende faglig virksomhet for TMU og resten av UiT er beskrevet i kapittel 3.3 og her er ikke Kunstfak spesielt framtrødende i sammenligning med andre direkte overlappende områder der det ville vært mer naturlig å se på muligheter for samorganisering.

Den overlappen som er beskrevet i bakgrunnsdokumentasjonen fra Kunstfak sin side dreier seg i all hovedsak om den formidlingsorienterte og publikumsrettede virksomheten ved de to enhetene. En fellesnevner er blant annet at aktivitetene ved TMU og Kunstfak i hovedsak manifesteres i publikumsrettede aktiviteter som utstillinger, konserter, forestillinger og lignende. Utvalget er av den klare oppfatning at det er helt nødvendig for universitetet å legge til rette for større grad av erfaringsutveksling, kunnskapsdeling og samhandling i tilknytning til den publikumsrettede virksomheten både Kunstfak og TMU bedriver, særlig med tanke på å ta plass i det nye kulturkvartalet.

Utvalgets fokus på TMU som formidlingsarena for *hele* UiTs virksomhet, vanskeliggjør imidlertid å vurdere en sammenslåing av museet med ett fagområde særskilt. Det er også andre fagmiljø ved UiT som driver både publikumsrettet virksomhet, samt har bred formidlingsaktivitet med ulike kreative og skapende uttrykk. En eventuell sammenslåing med Kunstfak særskilt vil kunne ta fokuset bort fra det helhetlige oppdraget.

Kunstfak og HSL

Utvalget har i vurderingen av dette alternativet også gått gjennom bakgrunns materialet knyttet til fordeler ved en sammenslåing med HSL. Slik utvalget ser det, kan det vanskelig anbefales en sammenslåing med HSL på det grunnlaget som hittil er presentert. Dokumentasjonen har et for stort fokus på synergier knyttet utelukkende til lærerutdanning, og utvalget er bekymret for at det særegne og selvstendige kunstneriske uttrykket både vil forsvinne og drukne i store profesjonsutdanninger. Utvalget stiller seg undrede til at det ikke er fremhevet andre synergier ved en eventuell sammenslåing med HSL.

En sammenstilling av humaniora og kunstfag er svært vanlig verden over og det kan vises til flere store internasjonalt anerkjente miljøer der dette er en normal organisering.² Slik utvalget ser det vil det i et litt bredere perspektiv ligge store fordeler knyttet til en nærmere kobling mellom kunstfagene og de humanistiske fagene også ved UiT, en kobling som kan være en gjensidig berikelse for og utvidelse av både kunstnerisk praksis og de humanistiske og samfunnsvitenskapelige fagene. Det er mye i de humanistiske fagene som er både skapende og utøvende, og fokuset i begge tilfeller er på kritisk refleksjon, nye innsikter, det subjektive individ, flere stemmer og et mangfold av perspektiver, forståelse av kontekst og hvordan kontekst brukes, forhold mellom historie og historieanvendelse, skiftende og overlappende virkeligheter, osv. Det kan også vises til at utøvende kunstnere i dag (særlig innen visuell kunst) tar i bruk metoder, perspektiver, tilnærminger, teorier og verktøy fra de humanistiske fagene. "The material turn", "the digital humanities", "the archival turn", "coproduction"

² For eksempel Edinburgh College of Art (ECA) ved University of Edinburgh, MIT School of Humanities, Arts, and Social Sciences, Faculty of Arts and Humanities ved University of York, Ruskin School of Art underlagt The Humanities division ved University of Oxford, Visual Arts Program underlagt fagfeltet Humanities ved Princeton University

og ”fieldwork” er bare noen av mange eksempler av felles interesser mellom humaniora og kunst i de siste årene.³

Utvalget mener videre at det vil være fordeler med tilgang på større forsknings- og undervisningsmiljøer for Kunstfak, både faglig og administrativt. Kunstfak beskriver i sin strategisk plan sine viktigste oppgaver som å bidra til å realisere UiTs strategiske utfordringer gjennom å:

- *gi kunsthøgskole utdanning som stimulerer til fremragende praksis, forskning og utviklingsarbeid*
- *utdanne selvstendige og trygge utøvere og pedagoger som har evne og vilje til å bidra til utvikling og endring innenfor sine fagfelt*
- *drive forskning, kunstnerisk og faglig utviklingsarbeid som favner bredt*
- *være en dynamisk arena for studenter og ansatte som arbeider aktivt i samspill med det lokale og det internasjonale*

Utvalget er av den oppfatning at dette vil falle godt under HSLs portefølje og strategiske virksomhet knyttet til sin utdannings- forsknings- og formidlingsaktivitet. I den forbindelse ønsker utvalget også å vise til Melding til Stortinget 25 (2016-2017): Humaniora i Norge, s 44-45, pkt 4.3 Humaniora og kunsten:

«Kultursektoren avhenger av både praktisk kunnskap og akademisk kunnskap og vilje til å se på hvordan disse to perspektivene sammen kan utnytte både nye uttrykk og ny kunnskap om kunst og kultur. Kunnskap om forholdet mellom kunstnerisk praksis og kvalitet er sentralt for kunnskapsutviklingen om og for kunstinstitusjonene. Kombinasjonen av praktisk kunnskap og akademisk/teoretisk kunnskap kan bidra til å styrke den generelle forskningen på kulturfeltet. Humaniora kan bidra med teori for å sette kunstpraksis og kvalitet inn i en vitenskapelig sammenheng. Kunstutdanningsinstitusjoner har de siste årene i økende grad markert seg som forskningsinstitusjoner, og det er lagt til rette for flere forskningsstillinger. Fagmiljøer på høyskole/universitetsnivå er sentrale når det gjelder å belyse kunstens plass og funksjon i samfunnet».

Utvalget ønsker imidlertid å understreke at det er noen forutsetninger som må på plass for at en slik sammenslåing skal kunne anbefales. Utvalget ser en stor utfordring knyttet til at Kunstfak blir en svært liten enhet i et omfangsrikt fakultet, og at det kan være fare for at fakultetets aktivitet knyttet til utdanning, forskning og kunstnerisk og faglig utviklingsarbeid blir mindre synlig. Utvalgets primære fokus har vært å se på hvordan kunsthøgskolene kan styrkes og har stor tro på at dette kan gjøres i samorganisering med HSL med følgende forutsetninger:

- Navnet på fakultetet må synliggjøre aktiviteten som knytter seg til dagens Kunstfak. Utvalget anbefaler derfor at HSL endrer navn til Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og kunsthøgskole (Faculty of humanities, social sciences and arts).
- Navnet på dagens Kunstfak må vurderes i forhold til at dette skal være en synlig enhet også utenfor campus Breivika som en del av det nye kunstkvartalet. «School of» begrepet kan vurderes og benyttes. Høgskole-begrepet kan benyttes på samme måte som dagens Handelshøgskole, eventuelt akademi-begrepet; Kunst- og musikkakademiet.
- For å sikre integrering både i det nye kunstkvartalet som lokasjon og fakultetet som overordnet organisatorisk enhet, bør det utvikles tverrfaglige prosjekter knyttet til både formidling, forskning og studier. Blant annet anbefaler utvalget at det sees på muligheten for at det etableres tverrfaglig studietilbud der ulike skapende og kunstneriske miljøer ved HSL bidrar inn. Perspektivet bør være knyttet til det arktiske og internasjonalt nyskapende.

³ Arnd Schneider + Christopher Wright, eds. *Anthropology and Art Practice* (Bloomsbury Academic: 2013), Tim Ingold. *Making: Anthropology, Archaeology, Art and Architecture* (Routledge: 2013), Sue Breakell, 'Perspectives: Negotiating the Archive', Tate Papers, no.9, Spring 2008

5.1.1 Anbefalinger fra utvalget

- Kunstfak anbefales samorganisert med dagens HSL. En slik organisering forutsetter at kunstfagene synliggjøres i navnet for det nye fakultetet, at dagens kunstakademi og musikkonservatorium får et synlig navn i tilknytning til lokaliseringen i kulturkvartalet, samt at det vurderes å opprettes tverrfaglig(e) kunstutdanninger innenfor humanioraområdet med spesielt fokus på det arktiske.

Utvalget anser det som kritisk at disse forutsetningene innfris for å oppnå utvalgets visjon om en styrking av kunstfagene. Dersom disse forutsetningene ikke kan imøtekommes ønsker deler av utvalget å anbefale en alternativ organisering. Det er ikke enighet i utvalget om dette alternativet.

- Gitt at utvalgets forutsetninger for en samorganisering av Kunstfak og HSL ikke imøtekommes, anbefales en samorganisering med TMU. Gjennom en slik organisering vil man kunne sikre at de potensielle samhandlingsarenaer som er beskrevet over kan ivaretas. Publikumsrelatert produksjon, bruk av arkivmateriale, faktabasert og bevisrelatert informasjon er også relevante fellesnevnerne som kan utforskes og utvikles ytterligere. Videre vil en samorganisering av Kunstfak og TMU både i norsk og internasjonal sammenheng fremstå som en ny og spennende konstellasjon. UiT er kjent for å trække opp nye landskap og vil med en slik konstellasjon kunne skape både stor oppmerksomhet og interesse.

Det legges noen forutsetninger til grunn for en slik konstellasjon:

- Museet må fortsatt være den overbyggende enheten (med det nye navnet som foreslås over), og Kunstfak må inngå som en enhet på nivå 3, sidestilt med de enheter som per i dag er underlagt museet.
- Navnet på dagens Kunstfak må vurderes i forhold til at dette skal være en synlig enhet også utenfor campus Breivika som en del av det nye kunstkvartalet. «School of» begrepet kan vurderes og benyttes. Høgskolebegrepet kan benyttes på samme måte som dagens Handelshøgskole, eventuelt akademi-begrepet; Kunst- og musikkakademiet.

5.2 Avsluttende kommentar

Det nye kulturkvartalet vil skape nye muligheter for samarbeid mellom institusjonene som er representert der. Det vil være et sentrum for skapende kultur- og kunstvirksomhet som skal prege hele landsdelen, og utvalget har gjennom denne rapporten forsøkt å framheve både TMUs og Kunstfaks sentrale roller i dette. Utvalget understreker at for å kunne realisere det framtidige universitetsmuseets formidlingspotensiale og styrke de utøvende kunstfagene, må UiT ta et overordnet ansvar for visjon og implementering.

For å nå visjonen utvalget skisserer, må UiT ta grep for utviklingen av både det framtidige universitetsmuseet og de utøvende kunstfagene. Utvalget mener UiT per i dag mangler en visjon for hva universitetsmuseet er og kan være, og også for hva de utøvende kunstfagene er og kan være. Utvalget anbefaler derfor at UiT etablerer et rådgivende organ som over tid skal arbeide for å utvikle en tydelig visjon og strategi for både det nye universitetsmuseet og for de utøvende kunstfagene – uavhengig av organisering.